ZU 1972 ZHETYSU UNIVERSITY

Jetisý ýnıversıteti

№5 (242)
24 mamyr
2024 jyl

JETISỲ OBLYSTYQ QOĞAMDYQ-SAIASI JASTAR GAZETI
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ МОЛОДЕЖНАЯ ГАЗЕТА ОБЛАСТИ ЖЕТІСУ

31 МАМЫР – САЯСИ ҚУҒЫН-СҮРГІН ЖӘНЕ АШАРШЫЛЫҚ ҚҰРБАНДАРЫН ЕСКЕ АЛУ КҮНІ

«Іліяс әлемі» республикалық студент-жастар фестивалінде өткен «Соғайын сөзімнен бір сұлу сарай» атты мүшәйра жеңімпаздарының өлеңдерін оқырман назарына ұсынамыз.

ҚҰЛАГЕР АҚЫН

Ұрпағыңа мұра болып берілген
Қалды артыңда ерен еңбек, жыр ұлы.
Ешқашан да өшпек емес көңілден
Сен қалдырған Құлагердің дүбірі!

Жатпасаң да рахатпенен той көре,
Бола білдің сен қазаққа жақын шын.
Халқы үшін басын тіккен бәйгеге
Өлеңдегі сен Құлагер ақынсың.

Әлем көріп кеңге қанат жайғанын,
Ел көгерсе, асыл ерлер арқасы.
Ер мінезбен шабысыңнан таймадың,
Тиседағы Батыраштың балтасы.

Көп бөлінген көлеңкелі тұстармен,
Өлең өмір, мұң өрілген ғұмырың.
Сенен кейін қанша қыран ұшқанмен,
Өзгелерден биік қонар тұғырың.

Жүре білген бабам салған жолменен,
Қалды артыңда ұмытылмас зор үлгің.
Тағылса да, жалған айып көлденең,
Табанына тапталмадың тобырдың.

Кешкен бастан талай жыл мен сан айды,
Тарих болып тербеледі жыр бесік.
Сен қалдырған тұрар соқпақ талайғы,
Ұлы дала топырағымен үндесіп.

Даулы кезде сендер жазған жыр болып,
Бұл қазаққа түскен шығар сый көктен.
Қилы заман шырмауына шырмалып,
Өткен ерлер күллі өмірі бейнетпен.

Мұңды зарды естіп талай жалғаннан,
Шабуыңа қамшы болды-ау сол бір ән.
Өткенменен болашаққа жалғанған,
Қалды артыңда ұмытылмас зор мұраң!

Мейіржан ЖОЛДАСБЕКОВ,
Қожа Ахмет Ясауи атындағы
Халықаралық Қазақ-Түрік
университетінің студенті.

ТЕМІРҚАЗЫҚ

Өзіңе киелі жыр тағa болды,
Бір қара көп ішінен дара келді.
Тартқызған дүйім жұрттың демін ішке,
Құлагер – тұлпар едің адам өңді.

Қызылаш тұлпардаймыз тұрған арып,
Қазақта емес бүгін жырға қарық!
Құлагер келіп бір күн су ішердей,
Ақсу да күтіп жатыр тулап ағып...

Өлеңде тақырыпқа жақын келген,
Ер жігіт, қарт ақынның жасын көрген.
Туған ел Талдықала кіндігінде,
Ел-білім ордасынның атын берген.

Ұлы ғой кеткен жырың сенің жазып,
Жан жүдеп жатқан сәтте көңіл де азып.
Адассам көкке қарап жол табамын,
Іліяс Жансүгіров – темірқазық.

Есіміңді қазағың аспандатып,
Жырыңа өз үлесін қосқан уақыт.
Өлеңіңді оқып жүр, оқылады!
Күллі қазақ тастамай жастап жатып.

Айналдым ұлт деп өткен азаматтан,
Өтірікпен өсектен таза жатқан.
Ақанның Құлагерін Қазақ танып,
Оғын да ақырғы сәт Қазақ атқан.

Кеше гөр!
Ұлы ақыным кетсем ағат,
Дестелі маржан сөзің көпке ғажап.
Қол жайып күбір-күбір дұға қылам,
Жыр үшін, пырақ үшін көкке қарап.
Балтасын Батыраштың байқамадың,
Бірақ та бебеуледі байтақ әнің.
Құлагерді қалдырдың хатқа жазып,
Тағдырын құлагердің қайталадың.

Жүйрігім оқ құшақтап кетпесе енді,
Қайтарам өзгелерге кетсе есемді.
Қара өлеңнің шырағын сөндірмейміз,
Зеңгірден көзіңді сал, сөкпеші енді.
Ақын!

Арсен ҚАЗТАЙ,
Іліяс Жансүгіров атындағы
Жетісу университетінің студенті.

ІЛИЯСҚА

Құлагердей тұлпарсың Ілиясым,
Әдебиетке әлемнен нұр құясың.
Сұлу сөзбен сиқырлап оқырманды,
Өсиеттеп қалдырдың жыр ұясын.

Күй өнерін көсіліп жырлайтұғын,
Еліне еңбек етіп қылмай тыным.
Білемін қанша жолын кескенменен,
Алаштың азаматы сынбайтынын.

Ән айтып, күй шертуге асық болдың,
Домбыраның үніне сен ғашық болдың.
Исатай мен Махамбеттей ерлерімнің
Орындарын тарихтағы жазып, толдың.

Бәйгелерде топ жарған тұлпардайсың,
Көк аспанда қалықтаған сұңқардайсың,
Алаштың абыройы асқақтаған
Аударма, пьеса, өлең, жыр толғайсың.

Өнерге сен секілді асық болдым,
Күй тыңдап күңіреніп тасып толдың.
Келеді жарық беріп үш бәйтерек,
Абай мен Шәкәрімнің басып жолын.

Ақсудан бастау алған бұлағың бар,
Ауылың алтын бесік тұрағың бар.
Тарихта атын мәңгі сақталады,
Өтсе де жылжып ағып жыр - ағындар.

Айгерім БАҚЫТ,
М.Қозыбаев атындағы
СҚУ студенті.

Болмысы бөлек Балқия
4 бет

ҒЫЛЫМДАҒЫ ҒҰМЫР
5 бет

NEET жастар неге көп?
6 бет

БУДУЩИЕ ЮРИСТЫ ВЕЩАЮТ
8 стр.

ЖУ СТУДЕНТТЕРІ – АЗИЯ ЧЕМПИОНЫ!

Іляс Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің студенті БАӘ астанасы Абу-Даби қаласында өткен Азия Чемпионатында топ жарды.

«Дене шынықтыру және өнер» жоғары мектебінің 2 курс студенті Сарсенұлы Самат (ересектер арасында) Джиу-джитсудан 56 кг салмақ дәрежесінде І орынды қанжығалап қайтты.

Самат - Халықаралық дәрежедегі спорт шебері, ҚР чемпионатының бірнеше дүркін жеңімпазы, ересектер арасында Әлем чемпионы және 2-дүркін Азия жеңімпазы, Халықаралық Paris «Grand slam» турнирының жеңімпазы. Жапондық жекпе-жек өнерінің бір түрі – Джиу-джитсумен 2017 жылдан бері айналысып келеді.

«Спорт дегеніміз – адамдардың денсаулығы. Үлкен идеология. Спорт арқылы жастарды отансүйгіштікке, патриоттыққа тәрбиелейміз. Елімізде жастардың Джиу-джитсуге деген қызығушылығы артып, соңғы жылдары бұл спорт түрі қарқынды дамып келе жатыр. Қазақстанда Джиу-джитсудың дамуына біздің университет спортшыларының да қосып жатқан үлесі бар» - дейді Саматтың жаттықтырушысы Тимур Сыдықов.

Аталмыш жарысқа 30-мемлекеттен 1500-ден аса адам қатысқан.

Жуырда Өзбекстан республикасы Ферғана қаласында әмбебап жекпе-жектен (Унифайт) 18-20 жас және ересектер арасында Азия Чемпионаты өтті.

Азия Чемпионатында І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің «Құқықтану» білім беріу бағдарламасының студенттері еліміздің көк туын көкке желбіретті.

Алтын медаль иегері Мухаммед Нурболатов Азия чемпионы атанса, Семейбекұлы Дінмұхамед ІІІ орынның тұғырынан көрініп, Қола медальды мойнына тақты. Дінмұхамед әмбебап жекпе-жек спорт түрінен 2023 жылы әлем чемпионы атанған болатын.

РЕКТОР КУБОГЫ ҮШІН АЛА ДОП БӘСЕКЕСІ

Студенттер арасында «Басқарма Төрағасы-Ректор кубогы» үшін футболдан жарыс өтті. Дәстүрлі ала доп додасының мақсаты: студенттер арасында салауатты өмір салтын насихаттау, студенттердің спорттық шеберліктерін арттыру, жоғары мектептер арасындағы спорттық-жолдастық қарым қатынасты нығайту, Ұлттық Студенттік Лига жарыстарына үздік студенттерді іріктеу. Ойынға барлық жоғары мектеп студенттері қатысты. Турнир қорытындысы бойынша І орынды Құқық және экономика жоғары мектебі иеленсе, ІІ орынды Техникалық ғылымдар жоғары мектебі қанжығалады. Жансүгіров колледжі ІІІ орынды қанағат тұтты. Жарыстың жеңімпаздары Ректор кубогымен және мақтау қағаздарымен марапатталды.

● *ENACTUS KAZAKHSTAN National EXPO 2024*

ЖОБАДАҒЫ ҚОС ЖЕҢІС

ENACTUS KAZAKHSTAN NATIONAL EXPO 2024 студенттік кәсіпкерлік, стартаптар және инновациялар ұлттық кубогында Жетісу университетінің қос командасы жеңіске жетті. Атап айтсақ, «Enactus Zhetysu» командасы бірінші орынның тұғырынан көрініп, чемпион атанса, жобадағы екінші орынды «Enactus Zhansugurov college» иеленді. Ендігі кезекте бұл жеңімпаз командалар осы жылдың қыркүйек айында Астанада өтетін Enactus World Cup 2024-те Қазақстанның намысын қорғайды. Аталмыш екі команданың да кураторы Ерік Бейсенбеков.

І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің Басқарма төрағасы – Ректор Ермек Бөрібаев студенттерді жеңісімен құттықтап, әлемдік кубокқа дайындық барысымен танысты.

«188 команда арасындағы іріктеу кезеңінен өткеннен кейін, "Sweet Rainbow", "Gallus" және "Silk Route" жобаларымен еліміздің жоғары оқу орындарының 16 жетекші командасы арасында WORLD CUP LEAGUE біріншілігі үшін лайықты бәсекеге түсіп, жүлделі орындарды жеңіп алды. Бұл - университет үшін ғана емес, Жетісу облысы үшін үлкен жетістік. Сіздерді құттықтаймын, тәлімгерлеріңіз бен оқытушыларыңызға зор құрмет пен алғысымды білдіремін. Сіздер алдағы чемпионатта лайықты өнер көрсетіп, әлемге қазақстандық жастардың таланты мен әлеуетін көрсететіндеріңізге сенімдімін», - деді Е.Бөрібаев кездесуде.

ТҮЛЕКТЕРМЕН КЕЗДЕСУ

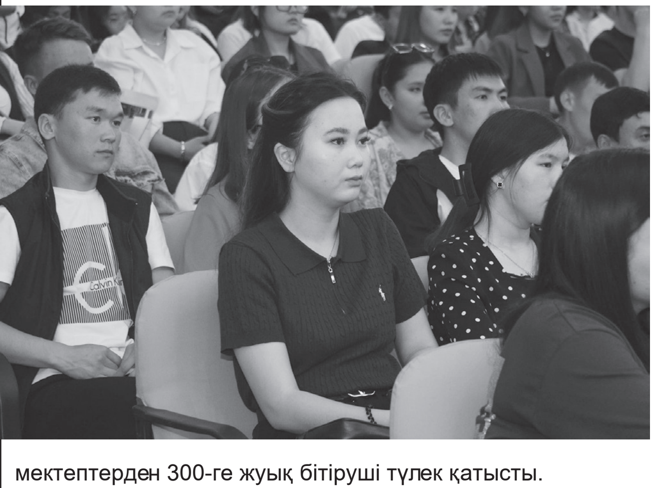

Жетісу университетінің Мемлекеттік және жергілікті атқарушы органның білім беру гранттары негізінде бітіруші түлектері ҚР Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің Жетісу облысы бойынша департаментінің басшысы Қобылан Манаппен кездесті. Кездесу барысында І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Ермек Бөрібаев түлектерді жұмыспен қамту мәселесіне тоқталды.

Жиынға барлық жоғары мектептерден 300-ге жуық бітіруші түлек қатысты.

Кездесу барысында Қобылан Тоқбергенұлы мемлекеттік қызметке орналасу үшін қойылатын талаптар өңірлік кадр резерві және басқа да мүмкіндіктер жайлы айтты.

Түлектермен ашық сұхбаттасып, білім беру гранттары негізінде бітіретін түлектерді өз кезегінде жұмысқа қабылдауға дайын екендігін мәлімдеді.

«ІЛИЯС ӘЛЕМІ» ОҚУ-ТАНЫМДЫҚ САЙТЫ АШЫЛДЫ

Жетісу университетінде Іляс Жансүгіровтің туғанына 130 жыл толуына орай ақын мұрасын таныту мақсатында әзірленген «Іляс әлемі» оқу-танымдық сайты ашылды. Сайт «Ілястану», «Өмірі», «Шығармашылығы», «Зерттеулер», «Медиа», «Жаңалықтар», «Біз туралы» сынды негізгі 7 бөлімнен тұрады. Танымдық портал білім алушылардың ой-өрісін кеңейтіп, практикалық дағдыларын дамытып, ақпаратты неғұрлым құрылымды және түсінікті түрде алуға мүмкіндік береді.

«Ақпарат ағынының күрт өсуіне және цифрлық технологиялардың қарқынды дамуына байланысты жоғары оқу орындарының қызметінде білім беру сайттарын қолдану рөлі артып келеді. Деректер мен мәліметтерді цифрландыру бәсекеге қабілетті тұлғаның құзіреттілігін қалыптастыруда маңызы зор» - дейді ілястанушы Шара Қыяхметова.

Бетті дайындаған Әйгерім ИЕБЕКОВА.

БОЙЫНА ӘН-ҚАЗЫНА ЖИНАҒАН ЖАН

*О, өмір, Жан – өмір, нұр – өмір!
Ән – өмір, күй – өмір, жыр – өмір!
О, сорлы табиғат, шіркін-ай,
Адамға қисаңшы мың өмір,* осы бір Мұқағали қаламынан туған жолдарға лайық, өмірі ән өнерімен өрілген адамдар айналамызда баршылық. Сондай тұлғалардың бірі ғұмырын саз өнерімен байланыстырып, университет қабырғасында 40 жылдай ұстаздық қызмет етіп келе жатқан ардагер әріптесім Таубалдиева Жұматай Шомкенқызы.

1949 жылы, 6-мамыр жұма күні дүниеге келген қызына соғыстан аман келген әкесі Жұматай есімін берген екен.

1987 жылы институттың мектепке дейінгі оқыту және тәрбиелеу методикасы кафедрасында ізденуші болып жүрген кезім. «Бастауыш мектеп» журналына «І.Жансүгіров шығармаларымен таныстыру» аталымымен тұңғыш мақалам жарық көрді. Сол журналдың бетінде басылған әдіскер мұғалімнің мақаласы көзіме оттай басылды. Мақалада ән-күй сабағын өткізудің әдіс-тәсілдері сипатталып, бастауыш мектепке арналған сабақ үлгісі беріліпті.

Халқымыздың сонау дәуірден келе жатқан аспапты музыка жанрымен, қастерлі мұрасымен ол 1971 жылы Алматы қаласындағы П.И.Чайковский атындағы музыкалық училищесінде оқыған жылдары танысқан екен. Бұл оқу орнын қобыз мамандығы бойынша бітіріп, бірнеше жыл балалар музыкалық мектебінің оқытушысы, халық аспаптар көркемдік жетекшісі деген квалификацияны меңгерген. 1987 жылы Талдықорған педагогикалық институтының бастауыш сыныпта оқыту кафедрасының аға оқытушысы қызметіне қабылданады. Ән-күйден шебер де білікті маманның әдетте оқыту әдістемесін өз тәжірибесі қалыптасатынын Жұмекеңнен кейінірек тәлім алған талай студенттер, магистранттар бұл ойымды теріске шығармас.

Өзімен емес, мақаласын оқу арқылы танып-білген ғылым жолындағы қатарласымыз табиғи өнерін студент кезеңінен бастаған. Оны әрдайым жоғары оқу орнының акт залындағы хорда, вокал тобында түрлі мерекелік шараларда баянын жігерлене тартып-тартып алып, шырқай жөнелеген сәттерін талай тамашалағанбыз.

Бүгін ардагерлер алқасының мүшесі, педагогика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор университетте «Шығармашылық» білім беру бағдарламасы бойынша дәрістерін құлшына оқып жүрген тәжірибелі ғалым ұстаз Жұматай Шомкенқызы 75 жасқа толғалы отыр.

Ғылым жолы – адал да әділетті жол. Оның биігіне ізденуден талмайтын қайсар жандар ғана қонақтай алатынын қатарласымыздың өмір жолынан байқадық.

1997-2003жж. Алматы қаласындағы Абай атындағы педагогикалық институтының педагогика кафедрасының ізденушісі «Музыка арқылы бастауыш сынып оқушыларының гумандық қасиеттерін қалыптастыру» тақырыбы бойынша кандидаттық диссертациясын қорғаған.

Ж. Ш. Таубалдиева жалпы саны 270-тен аса ғылым жарияланымдардың авторы. Оның ішінде 28 оқулық (23-оқулық авторлық, 5-оқулық авторлық бірлестікпен), 1-монография,1-Томсон Реутерс, 2-ресей ғалымдарының еңбегінің аударма мақалалары, 4-авторлық патентті электрондық оқулық, 3-СКОПУС-мақаласы болуы үлкен де әділетті ғылыми жолды кешуінен. Ғалымның жетекшілігімен 19 магистрлік диссертация қорғалған.

«Мен соғыс ардагерінің қызымын. Тура сөйлеймін, профессорлық атағыма кір келтіре алмаймын» дейтін ұстанымы бар Жұмекең – баладай ақ көңіл, ашық жан.

Жоғары оқу орнының қалыптасуына елеулі үлес қосқаны үшін университеттің «ҚҰРМЕТТІ ПРОФЕССОРЫ» атағына ие болған доцент лауазымындағы ғалымның жүзінен әрдайым жылылық лебі есіп тұрады.

Оның бір жақсы қасиеті – алдына келгенді үлкен демей, жас демей теңдей сөйлесіп, ақыл-кеңес беріп жүретіндігі.

Мақаламның басында жазылғандай, өмірі ән, күй, жырмен өріліп, жүрегі мейірімділікпен нұрланған Жұматай Шомкенқызы жан жолдасынан, ұлынан жастай айрылса да, қиындыққа мойымайтын, мәңгілік өмірін тек жақсылықпен жалғастырып келе жатқан жан. Өйткені ол тал бойына жыр қазынасын жастайынан жинап келді.

Жасы мен нәзік бітіміне қарамастан, баянын иыққа аса салғанда, ардагер ұстаздың арқасы ұстай жөнеледі де, жанындағы тыңдармандарын да ән әлеміне жетелеп, желпіндіріп жібереді.

«Мың өмірді табиғат адамың кез келгеніне сыйлай» салмайтынын осыдан байқайсың. Біліммен бірге жастарды өнерге талпындырып жүретін университетіміздің қауымдастырылған профессоры Ж.Ш.Таубалдиева арамызды нұрландырып, әрдайым жанымызда осы қалпында жүре берсе деймін. Өнерімен ұжымның құрметіне бөленген жанның ақ пейілі туған еліне, әжелік үлкен махаббаты қыздарынан тараған он бір жиені мен төрт шөбересіне керек. Жасына жас қосыла берсін. Мерейлі мерекесі құтты болсын демекпін.

**Алтын БАКРАДЕНОВА,
п.ғ.к., педагогика және психология мектебінің қауымдастырылған профессоры, ардагер ұстаз.**

«ҚЫЗҒАЛДАҚ» ҚЫЗДАР КЛУБЫНА – 15 ЖЫЛ

І. Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің Педагогика және психология жоғары мектебінде «Қызғалдақ» қыздар клубының 15 жыл толуына орай «Қыз тәрбиесі – ұлт тәрбиесі» атты іс-шара өтті.

Ұйымның негізін қалаған педагогика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор (доцент) Бөрібекова Фарзана Бөрібекқызы. «Қызғалдақ» қыздар клубының негізгі мақсаты ортақ қызығушылығы бар, бос уақытында сауықтыру, әлеуметтік пайдалы қызметтерге қатысуға ниет білдірген жасөспірім қыздарды психологиялық-педагогикалық қолдауға жағдай жасау.

«Оқыту және тәрбиелеу әдістемелері» білім беру бағдарламасында өткен іс-шарада «Қызғалдақ» қыздар клубының құрылған күнінен бастап жұмысын жүргізуге атсалысып, тәжірибесімен бөлісіп жүрген Ф.Б. Бөрібекова, Х.Т. Наубаева, Қ.К. Ибрагимова, Ж.Ш. Таубалдиева, А.Б. Бакраденова, А.С. Батырғалиева сынды ардагер ұстаздар мен педагогика және психология жоғары мектебінің профессор-оқытушылық құрамы қатысты. Жиынды тәрбиелеу әдістемелері білім беру бағдарламасының докторанты, оқытушы-дәріскер Таурбекова Айнұр Сапашқызы ұйымдастырды.

Мерекелік жиынның басы «Ару ғұмыр» композициясымен басталып «Дені саудың жаны сау», «Әжемнің әңгімесі», «Ұлттық құндылық», «Қыздардың киім киюі мен шаш кою өнері» атты тақырыптар аясында талқылау жұмысы жасалды. Кеште медицина қызметкері Әлия Байзакова вирустың алдын алу жолдарына арналған кеңестер берді. Ал, «Әжемнің әңгімесі» тақырыбында әже образындағы Гүлмира Майлыбаева ырым-тыйымдар жайлы тәрбиелік маңызы зор сұрақтарға жауап берді. Сонымен қатар, Қалибек Ыбыраимжанов «Ұлттық құндылық» тақырыбындағы түрлі пікірлерге өз ойын білдірді. Шараға қатысқан болашақ ұстаздар мен тәрбиешілерге жуырда жарық көрген «Бастауыш білім берудегі заманауи педагогикалық технологиялар» атты оқу құралын сыйға тартты. Ал топ кураторлары Ботагөз Қыстаубаева мен Меруерт Мухашева сән өнері, шаш күтімі жайлы әңгіме жүргізді. Сонымен қатар, ұжымның алғашқы қарлығашы - Ляззат Қабанбаева шарада сөз алып, ұрпақ тәрбиесіне қызмет атқарудың қыр-сырымен бөлісті. Кеш соңында студенттер өнер көрсетіп, шараның мазмұнды өтуіне үлес қосты.

Жиын жас буынға ұлттық құндылықтарды дәріптеп, салт-дәстүр мен әдет-ғұрыптың тәрбиелік мәні, маңызы түсіндірілді. 15 жылдың ішінде «Қызғалдақ» қыздар клубы арнайы жоспарға сәйкес сана-сезімді тәрбиелеуге, адамгершілік, этикалық және отбасылық құндылықтарды қалыптастыруға бағытталған көптеген іс-шараларды өткізген.

**Алиса ЕСЕНБАЕВА,
2 курс студенті.**

Gazeta.zhgu@mail.ru tel.:12-00

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті Мемлекеттік басқару және менеджмент білім беру бағдарламасының қауымдастырылған профессоры, экономика ғылымдарының кандидаты Балқия Күлмесқызы Шөмшекова 70 жасқа толды.

Болмысы бөлек Балқия

Қашан көрсең де байсалды қалпынан танбайтын, білім мен ғылымның тереңіне бойлаған, парасат-пайымы кең, көркем мінезді Балқия Күлмесқызына қарап, неткен ғажап жан деп ойлайтыныңыз рас. Ал ол осы болмысын жылдар бойы білімге деген құштарлығының, ғылымға деген ынтасының арқасында қалыптастырды. Білімді үйрену үшін еңбекқұмар болып, денеңді жалқаулыққа билетпеуің керек, - деп ойшылдар айтқандай зор талабының арқасында Сағабүйен ауылында туып-өскен қарапайым ғана ауыл қызы ғылымның нәріне тереңнен бойлап, осы салаға саналы ғұмырын арнады.

Балқия Күлмесқызы Жетісу облысы Ақсу ауданы Сағабүйен ауылында көп балалы отбасында дүниеге келді. Отбасындағы 11 баланың бесіншісі. Әкесі Күлмес пен анасы Нұржамал қарапайым шаруа адамдары болса да барлық балаларының білім алуына жағдай жасады. Мектеп табалдырығын Ақсудағы мектеп – интернатта аттаған Балқия 5 сыныпқа барғанда Алматы қаласындағы №2 экспериментальды мектеп-интернатқа байқау арқылы ауысады. Оны 1973 жылы бітіріп, ауылға келіп ата-анасына қолғабыс жасайды. Бала кезінен зерек, білімге құштар қыз көп ұзамай 1975 жылы С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетіне (ред. қазіргі ҚазҰУ) түседі. Философия және саяси экономия факультетінің «Саяси экономия» мамандығын тәмамдап, 1980 жылы ҚР Білім министрлігінің жолдамасымен І.Жансүгіров атындағы Талдықорған педагогикалық институтына оқытушылық қызметке қабылданады.

Саяси экономия – қоғам дамуының түрлі сатыларында тұрмыстық игіліктерді өндіруде, бөлуде, айырбастауда және тұтынуда адамдар арасындағы өндірістік қатынастардың жұмыс істеу және даму заңдарын зерделейтін ғылым; мемлекеттің экономикалық шаралар жүйесі.

Содан бері аймақтағы жоғары білім ордасында 44 жыл бойы үзбей жұмыс істеп келеді. Еңбек жолын кафедра ассисентінен бастаған Балқия Шөмшекова бұл күнде қауымдастырылған профессор.

«Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде қалыптасуына байланысты жүргізілген түбегейлі реформалар мен нарықтық экономика талабына сай, жаңа форматтағы мамандарды дайындау қажеттілігі туындады. Елімізде нарықтық қатынастарды қалыптастыру, оның заңдылықтарын бұқара халыққа жеткізу, таныстыру, жаңа талаптарды орындаудың теориялық, әдістемелік және практикалық қырлары бойынша жұмыс жүргізу үшін әдебиет, оқулықтар тапшы болатын. Сонымен бірге әрбір кезең жеке индивид алдында жаңа талаптар қояды. Оны жүзеге асыру сол буынның міндеті сияқты. Мен көп ойландым. Жаңа қоғам, нарықтық экономикаға сай білім беру туралы пікірімді сол кездегі институт ректоры Аманжол Қасабекке баяндап, «Философия және саяси экономия» кафедрасы негізінде жаңа «Экономика және менеджмент» кафедрасын ашу туралы ойымды айттым. А. Қасабек ірі ғалым, көрегенді басшы, тамаша ұйымдастырушы болатын. Ол кісі мені бірден қолдап 1996 жылы институтта Экономика және менеджмент кафедрасы құрылды. Бұл біздің өңір үшін нағыз жаңалық болды. Институт ұжымы, қала, облыстағы көпшілік қауымның қуанғаны есімде»-дейді Балқия Күлмесқызы.

Жаңа кафедра Жетісу жастарын ауылшаруышылық экономикасы мен менеджменті, қаржы, мемлекеттік басқару және менеджмент, есеп және аудит, кеден ісі сияқты сұранысқа ие мамандықтарға оқыта бастады. Ол кезде кафедраның оқытушылары жаңа ашылған мамандық бойынша оқу жоспарын, жалпы экономикалық пәндердің бағдарламаларын өздері құрып, жүргізетін еді. Қазіргідей оқыту стандарттары мен әдістемелер, нұсқаулықтар болмайтын. Балқия Күлмесқызы әріптестері Меруерт Төреғожина, Раузия Габдуллинамен бірге микроэкономика, макроэкономика, менеджмент теориясы мен практикасы, бизнес негіздері, сапаны басқару, өтпелі дәуір экономикасы және т.б. пәндерді оқу жоспарына кіргізіп, оның бағдарламасы мен мазмұнын құрып, оқу процесіне енгізген еді.

Бүгінгі күні бұл бастама аймақтың әлеуметтік-экономикалық дамуына өзіндік үлес қосты деп айта аламыз. Қазір І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетіндегі экономикалық мамандықтарды дайындау жаңа сапалық деңгейде және үздіксіз білім беру қағидасына бейімделіп, үш деңгейлі білім беру бакалавриат - магистратура - доктарантура бойынша жүргізілуде.

Осылайша тың идеясымен, бастамашылдығымен ерекшелене білген Балқия Күлмесқызы университеттегі экономика факультетінің негізін қалап, Талдықорған педагогикалық институтының көпсалалы университетке айналуына еңбек сіңіріген бірден бір оқытушы-ғалым.

Балқия Күлмесқызының ғылым жолындағы ұстаздарына алғысы шексіз. Академик, экономика ғылымдарының докторы, профессор С.Байышов, М.Әлиев, Я.Аубакиров, Ө.Шедеков, С.Нысанбаев, К.Карибаев, экономика ғылымдарының докторы, профессор Рашид Куватов сынды атақты ғалымдардан дәріс алып, білім мен ғылымның шыңына өрледі. Ғылыми ізденісінің нәтижесінде 1999 жылы Р. Куватовтың жетекшілігімен «Экономиканың аграрлық саласында шаруашылықтың жаңа нысандарын дамыту және жетілдіру» тақырыбында кандидаттық диссертациясын әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінде сәтті қорғап, экономика ғылымдарының кандидаты дәрежесіне ие болады.

Оның 100-ден астам ғылыми-зерттеушілік және оқу-әдістемелік құралдары мен т.б. еңбектері бар, оның ішінде 3 - монография, 2 - электронды оқу құралы, 15 оқу құралы. «Корпоративтік қаржы», «Коммерциялық банктердегі қаржылық талдау», «Коммерциялық банк қызметтерін қаржылық талдау» сынды оқулықтары оқу үрдісінде кеңінен пайдаланылады. Одан басқа ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыру және білім берудің кредиттік технология жүйесіне өтуіне байланысты түрлі зерттеулер нәтижелері Scopus базасы мен шетелдік, отандық ВАК басылымдарында, түрлі форумдар мен халықаралық, республикалық, аймақтық ғылыми-практикалық конференцияда оқыған баяндамалары жарық көрген.

Балқия Күлмесқызы оқытушы-ғалым ретінде «Самұрық Қазына» АҚ «Даму. Кәсіпкерлікті дамыту қорының» лекторы, «Бизнес-кеңесші» ретінде кәсіпкерлер арасында тренинг-семинарлар жүргізу арқылы, кәсіпкерлік пен шағын және орта бизнестің дамуына қаржылық емес көмектер көрсету бойынша Атырау және Алматы облысының қалалары мен аудандарында «Бизнес-тренер» ретінде бірнеше жобаларды іске асырған. «Алматы облысының әлеуметтік-экономикасының 2015 жылға дейінгі кешенді даму бағдарламасын» әзірлеуге үлес қосқан ғалым.

Экономика дегеніміз қоғамның тиімді дамуына, ел мен жердің өркендеуіне жол ашатын, бағыт беретін ғылым. Экономиканы білмесек мемлекет дамымайды. Экономика заңын меңгермесек пайда мен шығын жолдарын айқындай алмаймыз.

Сонымен қатар Алматы облысының аймағы бойынша іргелі және қолданбалы бағыттарда зерттеу жүргізу үшін құрылған «Аймақтық экономикалық зерттеу орталығының» жетекшісі. Қазіргі уақытта бұл орталық Құқық және экономика жоғары мектебінің көптеген профессорлық-оқытушылар түрлі ғылыми зерттеу жұмыстарын және докторанттар, магистранттар мен білімгерлердің дипломдық, диссертациялық жобаларының зерттеу объектілерін үйлестіруші міндетін атқарып отыр. Орталық қызметкерлері Алматы облысының әлеуметтік-экономикалық саласының алуан қырларын нақты мәліметтер көмегімен талдау, зерттеу арқылы қорытынды мен ұсыныстарды (3-монография, 36 тезистер мен статьялар) түрлі деңгейдегі ғылыми-тәжірибелік конференциялар мен форум материалдарының жинағында жариялады.

Бүгінгі таңда Қазақстанда бизнес-білім беру нарығы салыстырмалы түрде қалыптасқан. Мысал ретінде І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде Құқық және экономика жоғары мектебіндегі «Мемлекеттік және жергілікті басқару, менеджмент» білім беру бағдарламасы аясында қоғамдық өндірістің жеке салалары үшін, оның ішінде «Стратегиялық менеджмент» және «Денсаулық сақтау саласындағы менеджмент» MBA Execuitive бағдарламасы бойынша бизнес-білім берудің практикалық бағдарламасы 2021 жылы Жетісу университетінің Ғылыми кеңесінің ұсынысмен және сала министрлігінің қолдауымен бекітілген болатын. Аталған MBA Execuitive бағдарламасы денсаулық сақтау саласындағы ұйым басшылары мен жетекші кадрлар тарапынан сұранысқа ие болды, 2021-2022 оқу жылында аталған бағытты 9-жоғары білікті дәрігер (Астана, Алматы және Талдықорған қалалары) MBA Execuitive - іскерлік әкімшілендіру магистрі дипломын алса, 2022-2023 оқу жылында осы бағытта білім алған денсаулық сақтау мекемелерінің 13 маманы, оның ішінде емхана және бөлім басшылары, бас дәрігерлері білім қоржынын жаңа біліммен толықтырды. Биыл «Денсаулық сақтау саласындағы менеджмент», «Стратегиялық менеджмент», «Білім беру саласындағы менеджмент» және «Заң саласындағы менеджмент» бағдарламалары бойынша 42 адам білім алуда. Олар денсаулық сақтау, педагогика және заң саласындағы заманауи менеджменттің қағидалары бойынша саланы ұйымдастыру, жоспарлау және мотивация мен бақылаудың әлемдік қолданыстағы түрлі аспектілерімен танысып, алуан түрлі тәуекел жағдайында басқарудың ерекшеліктерін және оның озық инструменттерін қолдану тәжірибесін үйренуде. Одан басқа жаһандану жағдайындағы орын алатын түрлі жағдайларға байланысты ҚР нақты жағдайында шешім қабылдаудың заманауи практикалық қырларын, оның құқықтық-нормативтік актілерге сай негіздері бойынша білім бағыттарын игереді. Оқытушы-ғалымның пікірінше осындай ілгерлі сұранысты анықтап, соған сай оқытуды қолға алып, қызметтерді сапалық деңгейде ұсына білген жоғары оқу орындарының рөлі арта түспек.

Балқия Күлмесқызы кәсіби біліктілігін арттырып, үнемі ізденіс үстінде жүреді. «Темпус» бағдарламасы шеңберінде жобаларды мақсатты даярлаудың әдістемелік тәсілдері, «Кәсіпкерлерді оқыту» бойынша мастер-класс, «Болон процесіндегі академиялық ұтқырлық» бағдарламасы бойынша халықаралық семинар, «ҚР Еңбек Кодексін қолдану заңдылықтары», «Корпоративтік басқару», «Ұлттық ақпараттық технологиялар», «ЛСЕВЕР», «Коммуникация және интернет жарнама», «Tempus», «People» және Т.Рыскулов атындағы жаңа экономикалық университет ұйымдастырған «Университеттердің HR менеджменті», «Экономиканың реалды секторындағы кәсіпорындардағы экономистердің практикалық жұмыстарына арналған эконометрика» сынды көптеген семинар-тренингке қатысып өз білімін шыңдап отырады. Былтырғы жылы Бішкек қаласындағы Б. Ельцин атындағы Қырғыз-Ресей Славиян университетінде ұйымдастырылған «Менеджмент» пәні бойынша және Польша мемлекетінің Катович бизнес университетінде «Creativity and innovation in human resourses management» тақырыбы бойынша тағлымдамадан өтті.

Балқия Күлмесқызы ұлағатты ұстаз, білікті оқытушы, танымал ғалым болумен қатар қоғамдық жұмысқа да өте белсенді. Ол Алматы облысы бойынша мемлекеттік Кірістер департаментінің консультациялық Кеңес мүшесі, І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің оқулық, оқу- әдістемелік әдебиеттерді баспаға ұсынатын сараптау тобының мүшесі, Ғылыми-техникалық кеңес мүшесі, Әдеп жөніндегі кеңес мүшесі. Сонымен қатар ол кісі ғалым-оқытушы ретінде ел өмірінде болып жатқан түрлі қоғамдық және әлеуметтік-экономикалық өзгерістерге сараптама жүргізіп көзқарасы мен пікірін бұқаралық ақпарат құралдарында, оның ішінде «Егемен Қазақстан», «Білімді ел» «Жетісу», «Талдықорған», «Жетісу университеті» және ақпараттық порталдарға жариялап отырады.

Қауымдастырылған профессор, экономика ғылымдарының кандидаты Б.К. Шөмшекова ұзақ жылдар бойы еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуына және жоғары білім саласына қосқан үлесі үшін талай рет марапатталды. І.Жансүгіров атындағы Жетісу университеті ректорының, Алматы обысы әкімінің, аудан әкімдерінің Құрмет грамоталары мен Алғыс хатынан бөлек ҚР ҒБМ «Ы.Алтынсарин» төсбелгісімен, ҚР Президентінің Жарлығымен «ҚР Тәуелсіздігіне 25 жыл» мерекелік медалімен, І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің «Ерен еңбегі үшін» төс белгісімен марапатталған. ҚР Білім және Ғылым Министрлігінің «Жоғары оқу орнының үздік оқытушысы-2022 » грантының иегері. Ол отбасында аяулы жар, ардақты ана. Ұлы Айдос кәсіпкер. Қызы Эльмира ана жолын жалғастырып ғылым жолында, PhD. Шет елде алған білімін Жетісу университетінің өркендеуіне арнауда. Немересі Алима шахматтан Азия чемпионы, спорт шеберлігіне кандидат. Жары Өмірсерік Қыдырбайұлы ауыл шаруашылығы саласының білгір маманы. Балқия ұстаздың өмір жолы еліміздің әрбір жасына үлгі.

Данияр ҚАЛДИЯРОВ,
экономика ғылымдарының докторы, профессор.

ҒЫЛЫМДАҒЫ ҒҰМЫР

— Дүйсебек Нұрғабылұлы, ғұмырыңыздың жарты ғасырын, яғни елу жылын ғылымға арнаған екенсіз. Өмір жолыңыз жайлы айтып берсеңіз?

— Мен Көксу ауданындағы, Мұсабек Сеңгірбаев атындағы орта мектепті бітіріп, Үштөбедегі «Механикалық жөндеу» зауытында бір жыл жұмыс істедім. Қоғалы ауылында «Педогикалық сынып» деген ашылып, осы жақта бір жыл оқыдым. 1969 жылы Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетіне, математика мамандығына түсіп, 1973 жылы үздік дипломмен аяқтадым. Бітіргеннен кейін осы университетке мені екі жылға тағылымдамадан өтуге алып қалды. Одан кейін Жезқазғанда педагогикалық институт ашылып сол жерге жұмысқа жіберді. Бұдан бөлек, Байқоңыров атындағы университетте 29 жыл жұмыс жасадым. Отбасым Талдықорған қаласында болғаннан кейін, туған жеріме көшіп келдім. 2004 жылы Ілияс Жансүгіров атындағы Жетісу университетіне жұмысқа кіріп, алғашында доцент кейін кафедра меңгерушісі, ғылым жөніндегі проректор болып жұмыс жасадым. Менің басшылығыммен университетте көптеген мамандықтар ашылды.

— Жұдырықтай ғана жүректегі үлкен ғылымға деген сүйіспеншілікті кім оятты?

— Әкем! Менің әкем 50 жылдан аса (математика, орыс тілі, тарих) пәндерінен сабақ берді. Үш дипломы болған. Ұлы Отан соғысының ардагері. Негізі, маған "сен мұғалім бол" деп айтып көрмеген. Әкеме деген, мұғалімге деген өзгелердің құрметіне қарап, осы мамандыққа қызығушылығым артып, мұғалім боламын деп шешім қабылдадым.

— Ғылымдағы ғұмырыңызда өкініш өзекті өртеп, «Қап!» дейтұғын сәттер болды ма?

— Өкініш болды деп айта алмаймын. Ғылым саласы өте қызық. Мысалы, бір есепті кейбір кезде жылдар бойы шеше алмай жүресің, бірақ сол есептің жауабын тапқан сәтті айтып жеткізу мүмкін емес. Ерекше бір шабыт беретін сәт болады. Осы эмоциялардың арқасында өкініш болды деп айту қиын. Дегенмен, ренжіген кездерім болды. Білім саласында әртүрлі мәселе болады, соны шешкілері келмеген адамдарға ренжігенім бар енді...

— Басқа ғылымдардың патшасы атанған математика саласында жеткен жетістіктеріңізбен бөліссеңіз!

— Жақында министрлік тарапынан жарияланған жобаны ұтып алдық. Қазір осы жобамен жұмыс жасап жатырмыз «PISA» зерттеулеріне байланысты. Осы жобаны орындап жатқан 3 докторанттарым бар. 170-тен аса және 15 «Scopus» журналына шыққан ғылыми мақалаларым бар. Ғылымды дамытуға қосқан үлесім үшін білім берудің үздігі төс белгісімен, Еуропарламенттің алтын медалімен марапатталдым. Ал қоғамдық жұмыс, университеттің деңгейін көтеру мақсатында істеген жұмыстарым үшін Тәуелсіздігіміздің 25 және 30 жылына арналған мерекелік медальдарын алдым.

— Физика, математиканың қыр-сырын ашып, толық зерттей алдық па?

— Былай қарасақ, уақыт шексіз. Өткен уақытта шексіз, алдағы уақытта шексіз... Дәл осылай ғылым саласы да шексіз. Ғылым саласын тану да шексіз. Осы себептен де бәрін ашып тастадық, ештеңе қалмады деп айту қате болады. Әрбір ашылған жаңалық белгілі бір уақыттан кейін ескіріп, жаңа зерттеулер ашылады. Сондықтан да бәрін толық зерттей алдық дегенге келмейді.

— Бүгінгі білім жүйесіне көңіліңіз тола ма?

— Жақсы жағы да, жаман жағы да бар. Менің ойым, осыдан 5-6 жыл бұрын математика факультетіне келетін балалардың білім сапасы өте төмен болатын. Асхат Аймағамбетов министр болып тұрған кезде мұғалімдердің жалақысын арттырды. Осы мамандыққа түсу үшін кемінде 70 балл болу керек деген талап қойылғаннан кейін, соңғы 3 жылда кафедрамызға білімді түлектер түсіп жатыр. Бұл жақсы жағы.

Ал маған ұнамайтын жағы – білім саласына байланысты реформалар қазір өте көп. Ол реформалардың нәтижесі жоқтың қасы. Мысалы, бұрын бастауыш мектепте 30 бала бірге бір сыныпты бітірсе, бәрі оқи алатын, ал қазір осы жақсы дүниені бүлдірді. Себебі, бүгінде баға қойылмайды. Оқушылар осыған байланысты оқығылары келмейді, бәрі электронды түрде оны баға көрмейді. Бір мысал келтірейін, немерем 1 сынып оқушысы. Сабақ оқымайды. Неге сабақ оқымайсың десем, бүгін біздің қатардан сұрамайды дейді. Мұғалімдері бір күн бір қатардан, екінші күні басқа қатардан сұрайды екен. Осыны 1 сынып оқушысы түсініп, біліп алған. Бұл өте жаман жағдай. Жалпы, білім жүйесіне көңілім толады деп айта алмаймын. Бұрыңғы білім жүйесіне қайтып келу керек деп ойлаймын.

— Қала деңгейінде, бәлкім, республика бойынша елге танымал математика ғалымдарының басқосулары болып тұра ма? Арнайы ұйым бар ма?

— Иә, конференциялар мен съездер болып тұрады. Онлайн, оффлайн форматта. Түркі мемлекеттерінің арасындағы математиктердің съезі өткен жылы Түркияда болған. Ал Қазақстандағы математиктердің съезі Қарағанды, Алматы, Астана қалаларында болып тұрады. Жалпы, болашақта қандай бағытта жұмыс жасайтынымызды ойластырып, шешім қабылдаймыз. Бұл жиналып тұрған қаншалықты тиімді екеніне мен әлі баға бере алмаймын. Нәтижесін болашақта көре жатармыз.

— Ғылымды қандай жаңалықпен сүйіншілер едіңіз?

— Фундаментальді математика қазір бізде дамып келе жатыр. Жақсы әрі өте білімді жастарымыз көбейіп келе жатқаны қуантады. Қазіргі жұмыс жасап жатқандардың ішінде: Білиев, Кальменов, Өтелбаевтер математика саласын дамытып келеді, осындай білімді азаматтарымызға жастарымыз қарап, өздерінің деңгейлерін көтереді деп ойлаймын.

— Сүйікті хоббиіңізге уақыт табыла ма?

— Шахмат ойнағанды жақсы көремін. Қазір көп уақыт бөле алмаймын, ғылымға көбірек уақыт бөлу керек болып жүр. Тағы да тарихи мәселелерді ойлаған ұнайды.

— Өмірлік ұстанымыңыз қандай?

— Адалдық. Ең басты ұстанымым. Ұлтымыз, мемлекетіміз үшін адал жұмыс жасау. Патриот болу!

— Артыңыздан ерген, ғылыми жұмыстарыңызды жалғастырып келе жатқан шәкірттеріңіз бар ма?

— Докторанттарым бар. Дегенмен, олардың осы саланы 100 пайыз жалғастырып кете ме, кетпей ме білмеймін. Бәлкім, жалқауланып кетер немесе соңына дейін апарып, қорғап шығар. Осы жағын уақыт көрсетеді.

— Студент жастарға берер кеңесіңіз болса, мархабат.

— Жастарға екі мысал айтқым келіп отыр. Қорытындыны өздері шығарар. Мен 25 жасымда институтқа жұмысқа бардым. Менімен бірге тағы да жастар келді. Біз бірнеше жігіт бірігіп, ғылыми семинар ұйымдастырдық. Ғылыми кітапты алып, семинарда талқылаймыз. Бұл әдетке айналды. Аптасына бір рет. Біз үшін заң болды, қалмай келетінбіз. Өз бетімізбен ізденетінбіз. Нәтижесінде, біздің ғылыми деңгейіміз өсті. Осы семинарға қатысқан 4 жігіт докторлық қорғады, 2 жігіт кандитатты қорғады: бәрі алып шықты. Бұл бірінші мысал.

Екінші мысал: жастар көбіне оқуға тапсырма берілсе, ертең бос болғанда оқимын деп ойлайды. Ертең ол бос болады, бірақ жаңа сылтау табылады. Сөйтіп оқу жайына қалады. Ал ғылымда жетістікке жету үшін күнде оқу керек. Күнімен оқымай-ақ қойсың, 1-2 сағат жетеді, сонда ғана нәтиже болады. Осыны жастар ескерсе деймін.

— Алтын уақытыңызды бөліп, сұхбат бергеніңіз үшін рахмет. Сізге қажымас қайрат пен мықты денсаулық тілеймін!

Әңгімелескен Назерке КӘКІМОВА, ЖПҚ-411.

ҰСТАЗ БОЛУ — АДАМНЫҢ АСЫЛДЫҒЫ

СТУДЕНТТЕРІМДІ ЖАҚСЫ КӨРЕМІН

Амангелді Камалұлы, Сізбен жүздескеніме өте қуаныштымын! Сұхбатымызды өмір жолыңыздан бастасақ?

— Мектеп бітіргеннен кейін 1968 жылы Қостанай облысындағы Қостанай мемлекеттік педагогикалық институтында Тарих мамандығын тәмамдадым. Араға екі жыл салып, аспирантураға 1970 жылы КазМУ-ге түсіп, 1973 жылы Тарих ғылымдарының кандидаты атағын қорғап шықтым. Оқуымды аяқтаған соң, қайтадан Қостанайдағы педагогикалық институтына оқытушы болып келіп, жобамды қорғап, өзім бітірген Тарих факультетінің деканы болып сайландым. Осы салада 10 жылдай қызмет жасап, 1987 жылы, Талдықорғанға қоныс аудардым. Қазіргі таңда өзіміздің университетте 35 жылдай қызмет жасап, партия ұйымын басқардым.

— Ғылым саласына қалай келдіңіз?

— Қостанайда оқып жүргенде 1966 жылы, ол уақытта кеңес заманы ғой, Мәскеу ұйымдастығы қоғамдық ғылымдар мәселелері бойынша бүкілодақтық байқау ұйымдастырды. Мәскеуде жарияланған бұл байқауға барлық социалистік елдерден және Польша, Венгрия, Моңғолия сынды мемлекеттерден студенттер қатысатын болды.

Бірінші кезеңі өзіміздің Қазақстанда өткізілді, сол кезде менің қорғаған тақырыбым «Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қостанай комсомол жастары». Осы жобамен біздің институт алғашқы кезеңнен өтіп, Алматыға жол тарттық. Алматыға келгеннен кейін тақырыбымызды тағы бір қорғап, екінші кезеңді де сәтті аяқтадық. Сонымен 1967 жылы Желтоқсанда қорытынды кезеңі Кеңес өкіметіне 50 жыл толуына орай ұйымдастырған конференция болды. Ленинградта қорытынды жиналыс өтті. Осы айтылған жиналысқа қатысып, содан бастап ғылыми жұмысқа қызығып, айналыса бастадым.

— Жазған ғылыми еңбектеріңіздің ішінде сіз үшін орны бөлек, жаныңызға жақыны бар ма?

— Бар! Мен аспирантура бітіріп келгеннен кейін өз мамандығым бойынша Тарих кафедрасында орын болмай, мені философия кафедрасына жіберген болатын. Сондықтан осы күнге дейін мен философиядан сабақ бердім. Осы салада зерттеген «Проблема бытия» атты бір монографиям бар, яғни адам болмысы жайлы. Міне осы ең жаныма жақыны.

— Бос уақытыңызды қалай өткізгенді ұнатасыз?

— Көбіне таза ауа жұтып серуендегенді, кітап оқығанды жақсы көремін. Кітап – ең құнды қазына. Жас келе кітаптың беретін дүниесі өте көп екенін түсіне бастайды екенсің. Сол себептен де кеш болмай тұрып, жастар көбірек кітап оқыса деймін. Жалпы, өзім соңғы уақытта психология туралы көп оқып жүрмін. Психология ғылымы қазір жақсы дамып келе жатыр. Біздің заманымызда психология болмады. Кітап оқуға қазір барлық жағдай жасалған ғой.

— Сіз сүйіп оқитын кітап?

— Мен Абайды оқығанды жақсы көремін. Бірнеше мәрте қайталап оқи беремін, мен үшін әрдайым қызық. Абайды оқығанда көңілің тынышталады, табиғатты, салт-дәстүрді, өткен заманды дәл суреттеп жазғанын оқығанда жаның тебіренеді.

— Өмірлік ұстанымыңыз қандай?

— Оқытушы болу, үйрету. Мен студенттерді өте жақсы көремін. Оқытушы болу үшін ең бастысы – балаларды жақсы көру қажет. Студенттер де мені жақсы көреді, сыйлайды, сабақтарымыз әрқашанда еркін, қызықты өтеді. Мен үшін ең бастысы – осы!

— Жас буынға берер кеңесіңіз?

— Оқы! Оқы! Және оқы! Адамдық құндылықтарды жоғалтпау және де ең бастысы жастарға айтарым – адал болыңыздар.

— Сұхбат бергеніңізге рахмет!

Әңгімелескен Нұрила КАРИМАНОВА, ЖК-412 топ студенті.

Gazeta.zhgu@mail.ru tel.:12-00

NEET жастар неге көп?

Ел дамуын тежейтін елеулі фактордың бірі – жастардың жұмыссыздығы. Мемлекет тарапынан жастарды жұмыспен қамтуға арналған бірнеше бағдарлама бар. Алайда жыл өткен сайын NEET жастар саны көбеймесе, азаяр емес. **(NEET — жұмыс істемейтін, білім алу немесе кәсіби даярлықпен айналыспайтын және білім беру жүйесі мен жұмыспен қамту саласынан тыс жастардың бөлігі.)** Биыл Қазақстанда Халықаралық еңбек ұйымының әдістемесі бойынша есептелген жұмыссыздық деңгейі 4,8 пайызға жеткен. Жұмыссыздық санын қажетсіз мамандар қатары да арттыруы мүмкін. Мәселен, кейде талапкерлер еңбек нарығын зерттемей, сұранысы төмен мамандықтарды таңдайды. «Бүгінгі күнде қай мамандыққа сұраныс жоғары?», «Қазаққа мына заманда қандай мамандық қажет?» деген сұрақтарға бас ауыртып жатпайды. Ал ата-ана болса «балам, әйтеуір оқып, қолына дипломын алса болды, әрі қарай көре жатармыз» деп ойлайтыны рас. Осыған байланысты мәжіліс депутаты елімізге экономисттер немесе заңгерлер керек емес, еліміз IT гидролог, гидрогеолог , сейсмолог, мамандарға мұқтаж дейді. Мамандықты таңдағанға дейін, жастар жұмыс нарығын зерттеп, қай мамандыққа сұраныстың жоғары болатынын алдын ала біліп алуы керек. Ал ең бастысы бұл өзіңіз сүйіп таңдаған мамандығыңыз 4 жыл оқып, тек диплом алу емес, сол саланың нағыз білгір маманы болып, қызмет ету.

Олай болса, дипломның маңыздылығы неде? Президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев: «Бір дипломым – бүкіл өміріме азық» деген ұстаным ескірді. Әрбір адам еңбек нарығына қажет қабілеттерді меңгеріп, заманға бейімделе алса, әрдайым сұранысқа ие болады», – деген пікірімен толық келісемін. Бір дипломның айналасында өмір бойы тоқтап қалмай, керісінше жан-жақты өз бағыңызды сынап, әрекет еткен жөн.

Қазіргі дамыған заманда адам өз икеміне, өз қабілетіне қарай жұмыс жасаған дұрыс. Қолыңыздан келетін дүниені дөңгелетіп әкетіп те ақша тапса болады. Мәселен, тігін саласы, beauty (бьюти), кондитерлік өнімдер, сыйлықтарды безендіру сияқты интернет арқылы үйде отырып табыс табу көздері өте көп. Ебін тапқан, қолынан іс келетін адамға жұмыс жоқ емес, бар.

Осындай шағын орта бизнеспен айналысқысы келетіндерге мемлекет жәрдем берді.

Елімізде Үкімет тарапынан шағын және орта бизнеске 100-ден астам қолдау көрсетілген. Оның ішіне қомақты сомадағы субсидиядан бастап, қарапайым мамандардың консультациясына дейін кіреді. Мысалға ауыл шаруашылығын алайық: «Ауыл аманаты» бағдарламасы бойынша ауыл шаруашылығы саласындағы бизнесмендерге арналған 2,5 пайыздық несие бар. Сонымен қатар «Даму» қоры арқылы несиелер субсидияланып жатыр. Бұдан бөлек, 400 айлық есептік көрсеткіш, яғни 2 млн 580 мыңнан - 5 млн теңгеге дейін қайтарымсыз грант берілуде. Ұлттық экономика министрлігі алайда, мұндай қолдаудың сұрауы бар дейді. Қайтарымсыз болғанымен оның да сұрауы бар. Яғни, грант алушы оны мақсатты пайдалануы керек. Және де өзіне қабылдаған шарттарды орындауы керек. Орындамай жатса, ол қаражатты бюджетке қайтаруға міндетті болады.

Тағы бір айта кететін жайт, дипломның да өз құндылықтары бар, қандай сала болмасын сіздің жылдар бойы оқыған біліміңіз ешқашан да зая кетпейді. Дипломыңыз сіз үшін әрдайым қорғаныш жастығы болады.

Нұрила КАРИМАНОВА,
ЖҚ-412.

ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ СУСЫНҒА «ЖОҚ» ДЕ!

Қаладағы күнделікті қарбалас адамды тез қажытады. Сол себепті күн-түн демей жұмыс істеп, сабақ оқитын студенттер мен қызметкерлер сергек болудың ең оңай әрі қолжетімді әдісі энергетикалық сусын ішу деп біледі. Біз энергияны жасанды жолмен емес, табиғи жолмен толтырумыз керек. Яғни, таза ауа, табиғатта серуендеу, дұрыс тамақтану, уақытты тиімді пайдалану, ұйқы режимін сақтау мұның бәрі бойымызға күш-қуат береді. Алайда көптеген адамдар жасанды энергетикалық сусындарды қуат көзі деп есептейді.

Тұтынушылар саны жыл сайын артып келе жатқан Dizzy, RedBoll, Gorilla сияқты 30-дан астам түрі кездесетін танымал сусындар жастардың мінезіне агрессивті әсер етуі мүмкін. Жас шектеуі болғанымен, жасөспірімдер арасында жиі ішетіндер бар. Оларға энергетикалық сусындарды сатуға тыйым салуды енгізу қажеттілігі қоғамда кеңінен талқыланып жатыр. Дегенмен, әлі күнге дейін нақты шешім қабылданған жоқ. Ал Австралия, Жаңа Зеландия, Сауд Арабиясы өз нарықтарында оларды сатуға да, ішуге де қатаң тыйым салған. Өйткені энергетикалық сусындардың құрамында адам ағзасына өте қауіпті химикаттар бар. Оларды жиырмасыншы ғасырдың 60 жылдары Вьетнамда соғысқан америкалық жауынгерлердің моральдік және әскери рухын ынтыландыру үшін АҚШ-тың Қорғаныс Министрлігі әзірлеген. Алайда осындай сусындарды тұрақты пайдаланудың нәтижесінде жауынгерлердің арасында бас ауруы, ми ісігі, бауыр ауруы сынды дертке шалдыққандар көбейіп кеткен. Мұның салдарынан сескенген Пентагон сусындарды әскерлерге беруге тыйым салуға мәжбүр болған. Ал тарихта болған осындай келеңсіз оқиғалардан сабақ алудың орнына, елімізде кейінгі кезде энергетикалық сусындарды құмарта ішетіндердің қарасы көбейе бастаған. Денсаулық сақтау министрлігі, аталған сусынды шамадан тыс тұтыну жүрек соғу жиілігінің, қан қысымының жоғарылауы, ұйқының бұзылуы, гипергликемия және басқа денсаулыққа қатысты проблемаларды тудыратынын атап, жүйке жүйесінің жұмысына да теріс әсер етуі мүмкін екендігін айтты.

Өз замандастарымның арасында энергетикалық сусындарға байланысты кішігірім сауалнама жүргіздім. Олардың шамамен 95 пайызы энергетикалық сусындарды татып көрген. Энергетикалық сусындарды күніне қыздарға қарағанда ер балалар көп тұтынады екен. Жетісу университетінің студенті, Беккали Серік. Шаршамай, сергек жүру үшін күніне 2 рет міндетті түрде энергетикалық сусын ішеді. Себебі,ол түнде жұмыс жасайды. Ал құрбым Айымның ойынша энергетикалық сусын кофеге қарағанда көбірек әсер береді. 3-ші курс студенті Санжар «Dizzy» сусынын шамадан тыс ішіп, ауруханаға түсіп, кейін энергетикалық сусындарға жоламай кеткенін және болашақта мүлде ішпейтінін айтты.

Назерке КӘКІМОВА,
ЖПҚ-411.

ЕР БАЛА ТӘРБИЕСІ — ЕЛДІҢ МӘСЕЛЕСІ

Кез келген отбасы ұл баланың дүниеге келуін асыға күтеді. Өйткені қызды қонақ, ұлды ұрпақ жалғастырушы деп санайды. Сондықтан тілі шығып, тәй-тәй басқан сәтінен бастап, ұл баланы әке өз тәрбиесіне алған. Болашақ шаңырақ иесіне өз ісімен үлгі болып, баланың сегіз қырлы, бір сырлы болып ер жетуіне барын салған.

Халық қаһарманы Бауыржан Момышұлы атамыздың ер бала тәрбиесі туралы айтқан өнегесін әрбір қазақ білуі тиіс.

Бұрын қазақтар ер баланы еркелеткенде басынан сипамаған, арқасынан қаққан. «Басынан сипау ұл баланы аяп, мүсіркеу сезімдерін туғызады, төмен қарап жүретін жасық болып қалады» деп түсінген. Ата-ана, ел-жұртына қорған болатын, шаңыраққа ие болатын ұлдың көзін жерден алмайтын жігерсіз, есіркеуді тілеп тұратын ынжық болғанын қаламаған. Ал арқасынан қаққанда ер бала батылданады, жігерленеді, еңсесін тік ұстап, тура қарауға дағдыланады. Неге болса да тайсалмай қарайтын қайратты, батыл болып ержетсін деп ұлды арқадан қаққан. Қазақта жас балаға адалдықты ту етіп ұстап, ешкімнің ала жібін аттамауды есін енді біле бастаған кезінен санасына мықтап сіңіреді. Ер балаға көбіне сырттың шаруасын тапсырған. Барып келу, тауып келу, мал қайыру, отын-су жеткізу, ат құлағында ойнау, үлкендерге құрмет сияқты шаруалар ұл балаларды ширатады. Бабаларымыз балаларын мергендіктің құпиясын үйретуге, бес қарудың қыр-сырын ұғындыруға күш салатын. Әсіресе «Асық ату», «Теңге алу», «Көкпар», «Бәйге», «Аударыспақ» сияқты ұлттық ойындар арқылы ер балаларды шымырлыққа, ептілікке, шабандоздыққа баулитын. «Көкпарды» тек білек күші мықтылар ғана ойнай алды. Мұның бәрі ары қарай ұл баланың кейін отбасының асыраушысы ғана емес, шынығып, шымырланып ел қорғаны, кесек тұлғалы азамат болып қалыптасуына жол ашатын.

Тәуелсіздігімізді сақтауда, ұлт мерейін ұлықтауда патриот ұрпақ тәрбиелеу – тек ата-ананың ғана емес, қоғамның, мемлекеттің маңызды шаруасы. Ата-баба салтымен ер балаларға лайықты тәрбие беру мәселесі қашанда өзекті. Ынжық, намыссыз ер балалар қоғамға қалқан бола алмайды. Тіпті, кей жігітсымақтар қыздарға қорған болудың орнына көшеде жалғыз-жарым жүрген әйел адамдарға күш көрсетіп, ақшасын тартып алып жатады. Отбасында ұл баланың тәрбиесінде әкенің орны бөлек, өйткені, балабақша мен мектепте көретіні негізінен әйелдер. Әке ұлын шынықтырып, еркектік мінез қалыптасуына көмектеседі. Еркектік мінез әке мен баланың жиі араласуынан, бірлесіп ойнауынан, ортақ шешімдер жасауынан қалыптасады. Отбасында көбінесе ер баланың тәртібіне аса назар аударған жөн. Өйткені, ер баланың тәрбиесі – елдің мәселесі.

Нұрила КАРИМАНОВА,
ЖҚ-412.

СИНТЕТИЧЕСКИЕ НАРКОТИКИ – БИЧ НАШЕГО ВРЕМЕНИ

Казахстанское общество столкнулось с крайне опасным явлением - распространением синтетических наркотиков. Которые могут быть представлены в различных формах - таблетки, порошки, кристаллы и жидкости. Все эти виды обладают высокой степенью опасности из-за неизвестного состава, чрезмерной силы и потенциала вызвать серьезное повреждение организма, вплоть до летального исхода. Они приводят к психологической зависимости, нарушениям в работе сердечно-сосудистой и нервной систем, а также к тяжелым психическим расстройствам. Одной из основных проблем, связанных с синтетическими наркотиками, является их доступность. После производства в кустарных

условиях, дальнейшая продажа этих веществ осуществляется посредством мессенджеров, что делает контроль над ними крайне затруднительным. И учитывая доступность интернета в современных реалиях - легким инструментом для распространения.

Согласно официальным данным, в прошлом году в Казахстане на динамическом наблюдении вследствие употребления психоактивных веществ состояло 108 851 человек. Основной контингент - женщины и дети. И это лишь статистические данные, реальное же число наркозависимых людей значительно больше. По сообщению пресс-службы Комитета национальной безопасности РК (КНБ) в 2023 году было изъято из оборота более 3 тонн наркотических и психотропных веществ, что является рекордным результатом по сравнению с предыдущими годами. Помимо этого, было изъято 75 тонн химических реагентов, используемых для изготовления синтетических наркотиков. Стоимость изъятых наркотиков на черном рынке оценивается более чем в 20 млрд. тенге, а объем составляет около 17 млн. разовых доз! При численности населения в 19 млн. - цифры ужасающие.

Борьба с распространением этих веществ требует совместных усилий государства, общественных организаций, медицинских и образовательных учреждений. Информирование населения о вреде синтетических наркотиков, развитие профилактических мер и активное привлечение к ответственности тех, кто занимается незаконным производством и распространением синтетических наркотиков, могут помочь предотвратить губительные последствия. Однако для успешной борьбы с этой проблемой необходимо уделить должное внимание каждому аспекту действий в этом направлении. Как правило, распространение осуществляется среди молодого поколения. А ведь именно они являются будущим нашей страны. Учащиеся колледжей, студенты вузов и молодые специалисты - все те, кто завтра станет основной силой локомотива экономики, политики и социальной сферы.

В рамках профилактической работы со студентами, преподавателями Высшей Школы педагогики и психологии регулярно проводятся воспитательные беседы, как в течение занятий, так и во аудиторное время. Большинство тем, связанных с циклом психолого-педагогических дисциплин косвенно связаны с воспитанием и формированием личности. В частности, в сентябре 2023 года было проведено большое мероприятие в актовом зале, посвященное информированию студентов и сотрудников вуза о новых, синтетических наркотиках, с приглашением представителей полиции, духовенства и наркодиспансера г. Талдыкорган. Встреча прошла продуктивно, студенты активно слушали и задавали вопросы. Помимо этого, в феврале этого года было проведено профилактическое мероприятие «Стоп наркотики!», в котором приняли участие профессорско-преподавательский состав ОП педагогики и психологии и студенты. В рамках данного мероприятия были освещены не только пагубные последствия употребления наркотиков, но и уголовная ответственность за распространение опасных веществ.

Иногда даже первая доза может стать смертельной. Наркотики могут погубить самого сильного, здорового, волевого, талантливого человека. Тех, кто начинает лечение и справляется со своей зависимостью, насчитываются единицы.

Мало кому удается победить наркотики. Они убивают в наркоманах «людей», забирают у них личность, превращают в бездушных машин, полностью подчиняют к себе и управляют их волей. Больные наркоманией имеют болезненный вид, со временем начинается разрушение кожных покровов, органов, мозга. Больные наркоманией в поисках денег на новую дозу идут на преступления, что, в свою очередь, заканчивается тюремным заключением.

Только совместными усилиями учебных заведений и позитивным общением внутри семьи можно вести эффективную профилактику употребления наркотических средств и психотропных веществ с целью недопущения формирования зависимости и гибели молодого организма. Наличие хобби, друзей и семьи будет благоприятно влиять на психологическое состояние человека и являться важными составляющими в профилактике наркомании.

Жанатова Д.Б.
Преподаватель-лектор ОП педагогики и психологии.

● *ТОТ, КТО СВЕТИТ*

ЗА ТРИБУНУ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА: МАДИНА СУЛЕЙМЕНОВА

Человек всегда учится лишь у тех, кого любит. Те, у которых мы учимся, правильно называются учителями, но не всякий, кто учит нас, заслуживает это имя.
Иоганн Вольфганг Гёте

В прошлом месяце свое 38-летие отпраздновала преподаватель английского языка Мадина Сулейменова. Чья страсть и талант в преподавании сделали ее настоящим профессионалом.

Мадина Мухтаровна начала свой путь в образовании в 2008 году, успешно завершив обучение в Жетысуском Университете им. И. Жансугурова по двум иностранным языкам. С тех пор она не перестает совершенствоваться и стремиться к новым высотам. Завершив магистратуру по профильной педагогике и психологии в Шымкентском университете, она продолжает делиться своими знаниями и опытом с молодым поколением.

Неутомимая деятельность Мадины Мухтаровны не ограничивается учебными стенами. Она активно участвует в различных семинарах и конференциях, где делится своим профессиональным мастерством и стремлением к самосовершенствованию. Ее усилия и стремление к развитию привели к карьерному росту, улучшению ее квалификации и навыков в области преподавания и английского языка. Множество наград, сертификатов и благодарственных писем отражают высокую оценку ее профессиональной деятельности со стороны коллег и руководства. Особенно ценно благодарственное письмо от заместителя акима Рустам Али за выдающиеся достижения в сфере образования.

За успехом и профессионализмом скрывается еще один важный аспект – забота и внимание к студентам. Нурила Сайдакулова, студентка 2 курса факультета журналистики, рассказывает о том, как Мадина Мухтаровна создает теплую и дружескую обстановку на своих занятиях. Ее внимание к каждому студенту, готовность выслушать и помочь в любой ситуации, делают обучение не только эффективным, но и приятным. Мадина Мухтаровна всегда старается поддержать открытый диалог и воодушевить студентов выражать свои мысли и идеи.

За пределами учебных стен Мадина Мухтаровна – замечательная мама, поистине вдохновляющий пример баланса между профессиональной карьерой и семейными ценностями.

Эльмира СМАГУЛОВА,
2 курс ЖҚ-211.

● *НЕКРОЛОГ*

ПАМЯТИ ИНДИРЫ НЫСАНБАЕВОЙ

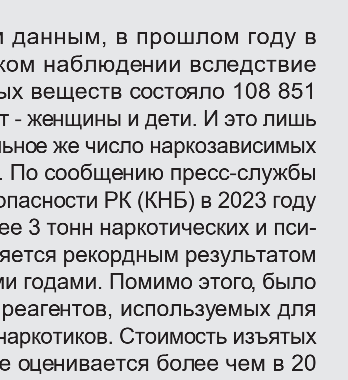

12 мая 2024 года исполнилось 40 дней как перестало биться сердце нашей коллеги Индиры Койшыбековны Нысанбаевой.

Индира родилась 10 июля 1983 года в городе Талдыкорган. В 2001 году закончила школу-лицей №20. В 2005 году закончила историко-филологический факультет Жетысуского государственного университета им. Ильяса Жансугурова по специальности «Русский язык и литература». В 2016-2017 годы обучалась по программе магистратуры на специальности «Педагогика и психология».

Свою трудовую деятельность она начала в 2005 году в средней школе №12 станции Айнабулак Коксуского района. В Жетысуском университете начала работать с 2006 года, сначала секретарем-машинисткой проректора по воспитательной работе, затем с 2008 года работала инспектором, координатором, главным методистом учебно-методического отдела. В разные годы по совместительству работала преподавателем кафедры русского языка и литературы. За время работы проявила себя как дисциплинированный и ответственный сотрудник. Поставленные задачи выполняла качественно и в установленные сроки.

За хорошую работу была награждена почетными грамотами ректора университета, медалью в честь 50-летия Жетысуского университета им. И.Жансугурова, почетной грамотой Министерства науки и высшего образования.

Индира была не только настоящим профессионалом своего дела, но и замечательным человеком, добрым и отзывчивым. Любила свою работу. Ее ценили коллеги. Она была трудолюбивой, целеустремленной и коммуникабельной.

С особой теплотой и любовью она относилась к своим родным: маме, братьям, племянникам.

Она была прекрасным и внимательным человеком, оставившим о себе добрую память. В наших сердцах навсегда сохранится её светлый образ!

Коллектив Жетысуского университета им. И. Жансугурова.

№5 (242)
24 mamyr, 2024 jyl
Gazeta.zhgu@mail.ru tel.:12-00

В связи с последними событиями в стране юридическая специальность обретает новую волну популярности. Вопрос права интересует и волнует всех казахстанцев. В рубрике «Мы ждем перемен» наша редакция предложила студентам Высшей права и экономики поделиться с читателями газеты дельными советами, а заодно и порассуждать о том, какими качествами должен обладать специалист профессии их мечты.

БУДУЩИЕ ЮРИСТЫ ВЕЩАЮТ

Айбек Канатбекулы – 4 курс Образовательная программа права

МЕЧТАЮ СТАТЬ ПРОКУРОРОМ

Необходимые, на мой взгляд, качества прокурора: справедливость, настойчивость, сдержанность, терпение, аналитическое мышление и ответственность.

ТЕЛЕФОННОЕ МОШЕННИЧЕСТВО. Главное правило – никогда никому не озвучивайте коды из SMS, пароли, логины, данные вашей банковской карты и прочую информацию, касающуюся ваших сбережений.

Если звонящие: «сотрудник банка», «полицейский», «мобильный оператор» настаивают на том, чтобы вы озвучили эти данные, то они мошенники. Если вы сомневаетесь в том, что на другом конце провода злоумышленник, попросите собеседника назвать его имя, фамилию и должность. После положите трубку и позвоните в call-центр банка или полицию, в зависимости от того, кем представился звонивший. Дозвонившись, спросите, действительно ли человек с именем звонившего занимает в банке (полиции) названную им должность. Также можете спросить, правда ли, что вашему счету грозит опасность или что некто от вашего имени получает банковские займы. Важно помнить, что проверять озвученную собеседником информацию можно лишь у официальных представителей банков или правоохранительных органов. Ни в коем случае не ищите подтверждений у лиц, чьи телефонные номера вам продиктовал потенциальный мошенник.

Есть еще одна фишка – т. к. большинство мошеннических звонков поступает из-за границы, отвечайте на казахском языке. Тут и щепки полетят.

Ақерке Ерғалиева – 3 курс Образовательная программа права

МЕЧТАЮ СТАТЬ СУДЬЕЙ

Необходимые, на мой взгляд, качества судьи: беспристрастность, скромность, рассудительность, эрудиция, высокий уровень культуры, справедливость.

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ. До тех пор, пока идея не выражена в виде текста, изображения, программного кода, звуко- и видеозаписи, или не воплощена в каком-либо продукте, она фактически не защищена.

Даже если идея будет материализована, у ее обладателя возникнет авторское право на сам объект, в котором она выражена. То есть, если концепт по разработке мобильного приложения отображен в презентации, возникнет право авторства на сам текст или изображения из нее, а не на идею по разработке мобильного приложения. И если кто-то ознакомится с презентацией и сделает по ней описанное приложение, авторское право нарушено не будет.

Законодательством Казахстана информация, составляющая коммерческую тайну, защищается только тогда, когда она имеет действительную или потенциальную коммерческую ценность в силу неизвестности третьим лицам. А еще если у посторонних нет к ней свободного доступа на законном основании и обладатель информации принимает меры к охране ее конфиденциальности.

Если в вашем проекте есть коммерческая тайна, рекомендуем защитить ее, заключив соглашение о конфиденциальности – NDA (non-disclosure agreements). В соглашении нужно подробно указать, что относится к конфиденциальной информации. Это могут быть наименование проекта, проблемы и возможности, которые он решает, бизнес-модель, маркетинговый план, информация об анализе конкурентов и потенциальных клиентах, переписка, любая другая информация, переданная через электронную почту или мессенджеры для выполнения работ по проекту.

В случае если вы, например, передали субподрядчику конфиденциальную информацию для выполнения определенного этапа работ по проекту, а он, использовав ее, выпустил продукт под собственным именем, то его можно будет привлечь к ответственности за использование конфиденциальной информации в коммерческих целях.

Карина Сапарова – 3 курс Образовательная программа права

МЕЧТАЮ СТАТЬ НОТАРИУСОМ

Необходимые, на мой взгляд, качества нотариуса: психологическая устойчивость, пунктуальность, принципиальность, внимательность, справедливость.

Если разбил товар в магазине. Разберёмся в данной ситуации. Для начала, никакой паники, вы под защитой гражданского законодательства, где четко прописано, что ответственность за случайное повреждение товара до его оплаты несет именно магазин, а не покупатель. Никто не имеет права обязать вас платить за непреднамеренно нанесенный ущерб. Например, если вы случайно задели локтем, стоящую на стеллаже банку кофе, после чего она упала и разбилась. Только в судебном порядке магазин может потребовать оплаты поврежденного товара, причем он должен будет доказать, что вы умышленно нанесли ущерб, а не персонал магазина не смог устойчиво расположить товары на полке.

ПОДПИСАНИЕ ДОГОВОРА. Внимательно читайте договор, который вы подписываете! Особенно мелкий шрифт. Задавайте вопросы о непонятных пунктах – велика вероятность, что после ответа вы встанете и уйдете. Если договор вызывает сомнения, лучше отказаться от его подписания или показать его юристу.

Сохраняйте все документы. Важно сохранять все документы, связанные с вашей юридической проблемой. Это может быть полезно в случае судебного разбирательства.

Отдыхающие могут заходить в зоны отдыха, кинотеатры со своей едой и напитками. Запрещать это — незаконно. Запрет особенно недопустим, если подобные товары реализуются на самой территории зоны отдыха, места развлечения.

Знайте свои права. Прежде чем принимать какие-либо решения, важно знать свои права. Вы можете найти информацию о своих правах в законе или проконсультироваться с юристом.

Шыңғыс Ерметаев – 4 курс Образовательная программа права

МЕЧТАЮ СТАТЬ АДВОКАТОМ

Необходимые, на мой взгляд, качества адвоката: этичность, честность, эмоциональная устойчивость, внимательность, навыки переговоров, справедливость.

Если вам причинили телесный вред? Необходимо обратиться в органы внутренних дел с заявлением о возбуждении уголовного дела в отношении того или иного лица. Сделать это можно в любом ближайшем отделении полиции. Также необходимо зафиксировать. Нужно провести судебно-медицинскую экспертизу, закрепиться показаниями свидетелей.

Привлечение к ответственности зависит от степени тяжести причиненного вреда вашему здоровью.

Если вы стали жертвой травли. У буллинга нет возраста. Само понятие достаточно широкое, и если мы будем рассматривать каждую ситуацию в правовом поле, то обнаружим, что это будут самые разные статьи УК. Клевета, возбуждение ненависти или вражды, вандализм, повреждение имущества и многое другое. Наказание за буллинг зависит от ситуации и обстоятельств происходящего, оно может быть дисциплинарным (в виде замечания и предупреждения), административным за незначительные проступки (штрафы) и вплоть до реального уголовного срока.

С вопросом о том, что делать, если буллят в университете, в первую очередь следует обратиться к психологу. Это позволит снизить негативное влияние травли на ваше психоэмоциональное состояние. Затем, когда вы будете спокойны, стоит обратиться к руководству. Также на каждой кафедре есть сотрудники, которые способны разрешить возникшие в группе конфликты. Если никакие меры не были предприняты или стало только хуже, то нужно обратиться в правоохранительные органы. Важно! Фиксировать все случаи травли, чтобы обвинения не были голословными.

7-8 стр. подготовлены Аидой АХМЕТОВОЙ.

ҚҰРЫЛТАЙШЫ: І.ЖАНСҮГІРОВ АТЫНДАҒЫ ЖЕТІСУ УНИВЕРСИТЕТІ

Медиаорталық басшысы
Баян Шаянбаева

Бас редактор: А. Иебекова
Тілші: С. Әшірбекова
Корректор: А. Ахметова
Дизайнер: Н. Елшібеков
Фотограф: Б. Таубалды

- Газет Қазақстан Республикасы Ақпарат және Коммуникация министрлігі, Байланыс, ақпараттандыру және бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы мемлекеттік бақылау комитетінде 2018 жылғы 27 қарашада тіркеліп, № 17378-Г куәлігі берілген.
- «Жетісу университеті» газеті медиаорталықта теріліп, беттеледі.
- Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді.
- Газет айына бір рет шығады.
- Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32-үйде, «Алматы - Болашақ» АҚ филиалы «Офсет» баспаханасында басылады.

МЕКЕНЖАЙЫМЫЗ:
Талдықорған қаласы,
Жансүгіров көшесі, 187 а.
Байланыс телефоны: 12-00

Индекс 64568
Тапсырыс №573
Таралым 2000 дана